

Наслідки раптового скорочення фінансування для українських ОГС

Березень 2025 року | Україна

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

- Призупинення фінансування ВНА/USAID серйозно вплинуло на гуманітарні послуги, що надаються ОГС в Україні: програми у секторі ВСГ, продовольства, охорони здоров'я та освіти скоротилися в середньому на третину. Найбільше постраждали такі ключові області, як Херсонська, Харківська та Одеська, що наражає вразливі верстви населення на підвищений ризик.
- Майже третина ОГС скоротили штат працівників, причому 85% з них скоротили оплачуваний персонал і планують звільнити в середньому 34% працівників. Операційні труднощі, в тому числі нестача палива та закриття приміщень, ще більше обмежують надання послуг.
- Незважаючи на фінансові труднощі, 40% ОГС планують продовжувати працювати на волонтерських засадах, а 42% будуть частково покладатися на волонтерів. Тим часом 61% ОГС активно шукають альтернативні джерела фінансування, але багато з них ризикують закритись без термінової підтримки.

КОНТЕКСТ ТА ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЇ

Зменшення гуманітарного фінансування для України може мати значні негативні наслідки¹. У 2024 році Україна отримала \$6,05 млрд через програми USAID, включаючи \$3,9 млрд прямої бюджетної допомоги, програми економічного розвитку (\$1,05 млрд), гуманітарну допомогу (\$580 млн) та фінансування програм у сфері демократії та прав людини (\$340 млн)². Міжнародна допомога відіграє значну роль у підтримці функціонування українських організацій громадянського суспільства, які працюють у різних сферах, таких як гуманітарна допомога, освіта, охорона здоров'я, енергетика чи економічний розвиток. Тому несподіване різке скорочення рівня підтримки може становити значний ризик для ОГС та їхньої діяльності.

Щоб краще зрозуміти виклики, з якими стикаються українські ОГС після скорочення підтримки (див. Рисунок 1 з видами діяльності ОГС), REACH провів 175 кількісних опитувань місцевих ОГС у період з 19 по 25 лютого. З опитаних організацій 114 мали менше 25 працівників і були віднесені до малих, 41 організація мала від 26 до 100 працівників і була віднесена до середніх, а 20 організацій мали більше 100 працівників і були віднесені до категорії великих. Майже половина опитаних ОГС (48%) працюють більше п'яти років, тоді як значна частина (45%) були створені після повномасштабного вторгнення Росії в лютому 2022 року. Крім того, 48% ОГС працювали в більш ніж одній області, тоді як 80% малих ОГС – лише в одній області. Щоб доповнити кількісні результати, було проведено чотири інтерв'ю з ключовими інформантами (KI) з представниками ОГС різного розміру (від малих до великих), які постраждали від призупинення фінансування з боку США.

ОБМЕЖЕННЯ

Враховуючи важливість теми дослідження та необхідність швидкого аналізу, REACH використовував вибірку, що складалася з українських ОГС, які раніше брали участь у дослідженнях REACH. Крім того, через чутливість теми, невизначеність ситуації та труднощі з плануванням деякі ОГС могли відмовитися від участі в опитуванні або не змогли повністю оцінити безпосередній вплив, оскільки деякі наслідки можуть стати очевидними лише з часом.

Тому, всі результати слід вважати індикативними.

Карта 1. Розподіл опитаних ОГС за областю

НАСЛІДКИ ДЛЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА СЕКТОРАМИ

Рисунок 1. Типи підтримки, яку надавали ОГС у січні 2025 року, за інформацією ОГС

Рисунок 2. Як скорочення фінансування в середньому вплинуло (%) на роботу ОГС, які вели таку діяльність, за оцінкою ОГС

КІ повідомили, що зменшення фінансування **найбільше вплинуло на діяльність у секторах ВСГ, продовольства, охорони здоров'я, освіти та психічного здоров'я і психосоціальної підтримки (ПЗПСП)** (Рисунок 2).

У Таблиці 1 наведено області, які постраждали найбільше: найвища частка ОГС, які повідомили, що призупинення фінансування вплинуло на їхню діяльність у всіх гуманітарних секторах, зафіксовано у Херсонській, Харківській та Одеській областях.

Таблиця 1. Як скорочення фінансування в середньому вплинуло (%) на види діяльності, які постраждали найбільше, за найбільш постраждалими областями

	ВСГ	Їжа	Охорона здоров'я	Освіта
Херсонська	35%	30%	33%	38%
Харківська	30%	30%	33%	38%
Одеська	22%	17%	27%	31%

На момент проведення опитування КІ не змогли оцінити кількість бенефіціарів, які потенційно можуть втратити підтримку. За словами одного представника ОГС, що працює в різних секторах, лише в секторі захисту потенційно можуть втратити підтримку близько 7000 бенефіціарів.

КІ повідомили, що фінансування гуманітарних проєктів у західній і центральній Україні було обмеженим, і це не пов'язано безпосередньо з призупиненням фінансування з боку США. На їхню думку, з середини минулого року донори почали зміщувати акценти з фази захисту на фазу розвитку відповідно до циклу гуманітарного планування. Цей перехід означає, що гуманітарна допомога буде значно скорочена в приймаючих громадах, де немає безпосередньої загрози життю, натомість ресурси будуть сконцентровані в зонах конфлікту та районах евакуації. На думку КІ, такий підхід залишається суперечливим, оскільки доступність гуманітарної допомоги може потенційно стимулювати людей залишатися або повертатися в небезпечні райони.

«Якщо проєкт не буде працювати протягом 10 місяців, близько 7 000 унікальних бенефіціарів не отримають допомогу, включаючи юридичну підтримку, психологічну допомогу та соціальний супровід. Це люди, яких охоплюють цілі проєкту» - КІ з великої ОГС.

НАСЛІДКИ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СПРОМОЖНОСТЕЙ

Майже половина (42%) представників ОГС зазначили, що деякі або всі міжнародні організації, з якими вони працювали, призупинили фінансування.

Крім того, 48% заявили, що вони не змогли покрити цей дефіцит фінансування з інших джерел, а решта повідомили, що змогли покрити його частково. Лише одна велика ОГС повідомила, що їй вдалося повністю покрити цей розрив за рахунок інших джерел фінансування.

Проте, один КІ у великій ОГС поділився позитивним досвідом покриття дефіциту у фінансуванні.

«На превелику радість, у нас є партнер [приховане ім'я донора], з яким ми підписали угоду про підтримку там, де є прогалини, які не покривають інші донори. Наприклад, оренда приміщення, зарплата цінних працівників, ремонт автомобілів чи приміщень тощо. Ми поінформували їх про критичну ситуацію з цим проєктом, вони нас підтримали, і зараз проєкт фінансується за підтримки [приховане ім'я донора]». - КІ від великої ОГС

За словами іншого КІ, якби фінансування відновилося, вони змогли б реалізувати проєкти заново, але не продовжувати їх, оскільки їм бракувало б спроможності підтримувати свою діяльність, чекаючи три місяці на відновлення фінансування. Адже, наприклад, за словами КІ, якщо терміново не відремонтувати дахи будинків бенефіціарів, їхні будинки стануть непридатними для проживання, особливо в холодну пору року.

«Як з операцією на серці, яку не можна поставити на паузу, щоб хірург пішов у відпустку, так і в гуманітарних проєктах не можна ставити на паузу. Тому що зупинка фінансування або вбиває їх, або вони переходять до іншого донора». - КІ від середньої ОГС

Один з КІ повідомив, що їхня ОГС має резервний, адміністративний фонд, який дозволяє їм покривати витрати протягом одного місяця. Однак замороження фінансування означало, що вони повністю вичерпали його для виконання зобов'язань за вже отримані послуги. Як зазначив КІ, навіть якщо фінансування буде відновлено, їхня організація вагатиметься, оскільки більше не може дозволити собі брати на себе фінансові ризики.

Рисунок 4. Поточні або очікувані організаційні аспекти ОГС, на які вплинуло призупинення фінансування (кілька варіантів відповіді)

З-поміж ОГС, які повідомили про або очікували змін у штаті (n=54), 85% довелося скоротити кількість оплачуваних працівників. В середньому, організації планували звільнити 34% свого персоналу. Кожна десята ОГС (9%) повідомила про наслідки для їхнього автопарку (n=16), зокрема неспроможність платити за паливе (94%), орендувати транспортні засоби (44%) або платити водіям (31%).

КІ зазначили, що деяких співробітників вдалося зберегти, за зарплату переведення на інші проєкти, що фінансуються іншими донорами.

«Заморозка торкнулася 50 працівників, що становить 25% від штату. Але ми змогли втримати більшість людей за рахунок інших проєктів, які тільки починалися в лютому, але, на жаль, зі зміною заробітної плати [в бік зменшення], перекваліфікацією [на менш кваліфіковану роботу]. Загалом ми втратили близько 10-15 кваліфікованих працівників». - КІ від середньої ОГС

Однак збереження матеріальної бази виявилася більш складним завданням. Наприклад, один з КІ повідомив, що єдиними транспортними засобами, які залишилися, були волонтерські автобуси для евакуації цивільного населення та особисті транспортні засоби. Інший КІ зазначив, що їхня організація була змушена звільнити зручне, просторе приміщення з бомбосховищем у Херсоні і зараз шукає більш доступні альтернативи. Це неймовірно болюча втрата, оскільки наявність прийнятного бомбосховища важлива для забезпечення безпеки персоналу та бенефіціарів, особливо у прифронтових районах, на які припадає до 77% усіх жертв серед цивільного населення³.

ЗАХОДИ З ПОМ'ЯКШЕННЯ НАСЛІДКІВ

Щоб пом'якшити наслідки призупинення фінансування для своєї діяльності, більшість ОГС (61%) планували проводити фандрейзинг, тоді як 22% не мали жодних планів. Одна невелика за розміром ОГС, яка втратила до 100% фінансування, повідомила про плани повного припинення діяльності.

«Зосередження на Європі, переключення на інших можливих донорів, і це почалося не в січні. Окрім ВНА, у нас є всі інші європейські донори, з якими ми постійно співпрацюємо. Наша діяльність буде перепідписана десь у квітні або травні, і ми плануємо включити туди діяльність, яку покривала ВНА». - КІ від великої ОГС

За даними КІ, очікується, що кількість організацій громадянського суспільства зменшиться. Ті з них, які розбудували спроможність, диверсифікували свою донорську базу, розробили кілька видів діяльності або проєктів та розширили свої можливості, мають більше шансів на самозабезпечення. На противагу цьому, організаціям, які все ще перебувають на ранніх стадіях розвитку або були створені нещодавно, буде складно, зокрема, утримати персонал, оскільки вони можуть не мати можливості перерозподілити його на інші проєкти..

Інший КІ підкреслив роль американських донорів у зміцненні місцевого потенціалу, зазначивши, що USAID традиційно є донором, який підтримує місцевих партнерів. Вони підкреслили прихильність USAID до розбудови спроможності та локалізації через їхню глобальну стратегію локалізації.

Втім, ще одна точка зору була запропонована іншим КІ, який вважав, що в ширшому масштабі призупинення фінансування матиме значний вплив на менші організації в Україні. Незважаючи на це, ці організації, як правило, дуже добре адаптуються, знаходячи способи об'єднати або отримати альтернативні ресурси. Також не виключено, що у відповідь на ці виклики можуть з'явитися нові консорціуми.

ВИСНОВОК

Незважаючи на обмеження, результати дослідження виявили основні **негативні наслідки** раптового скорочення фінансування, зокрема, у секторах **ВСГ, продовольства, охорони здоров'я та освіти**. За власними оцінками ОГС, **фінансування** в цих секторах **скоротилося** в середньому **на третину**. Найбільша кількість повідомлень про **брак фінансування** надійшла від організацій, що працюють у **прифронтових областях** - Херсонській, Харківській, Одеській, Миколаївській, Донецькій, Сумській, Дніпропетровській та Запорізькій - де зосереджені найбільш вразливі групи населення.

Місцеві **ОГС зазнали значних втрат організаційної спроможності**, особливо в частині утримання **оплачуваного персоналу**. Це не лише призвело до скорочення персоналу та рівня наданої допомоги, але й **послабило комплексний підхід** до задоволення потреб уразливих груп населення. Крім того, **постраждала якість надання послуг** у таких секторах, як **ПЗПСП та захист**, оскільки ці сфери потребують висококваліфікованих фахівців. Втрата досвідчених кадрів також призвела до зменшення місцевого експертного потенціалу. Наприклад, в одному з районів для надання комплексного соціального захисту раніше було потрібно п'ять мобільних груп, але через скорочення фінансування ОГС могла працювати лише з трьома групами, які були не в змозі задовольнити всі запити на послуги або підтримувати стандарти якості.

Враховуючи час, необхідний для оцінки повного впливу скорочення фінансування, потенційної реакції інших донорів та виділення коштів на подібні гуманітарні проєкти, очікується, що **наслідки будуть поступово посилюватися і триватимуть до кінця 2025 року**. Представники ОГС зазначили, що зі схвалення донорів **прогалини тимчасово заповнювалися за допомогою термінових заходів**, але вони були нестійкими і вимагали подальших змін – таких як згортання програм, скорочення обсягів наданих послуг для вразливих груп населення та обмеження географічного охоплення. У цьому складному контексті очікується, що ОГС продемонструють гнучкість, креативність та **швидке прийняття рішень**, а також **зміцнять партнерство з місцевими та міжнародними організаціями**. Представники ОГС наголосили на необхідності розширення існуючих консорціумів, інтеграції нових членів та створення нових альянсів. Вони також відзначили очікування, що **гуманітарні партнери повинні адаптувати свої стратегії реагування** – стати більш гнучкими, оперативно реагувати на термінові запити місцевих організацій і **коригувати попередньо затверджені плани реагування** в тісній консультації з постраждалими організаціями, щоб забезпечити першочергову підтримку найбільш постраждалим видам діяльності.

ПОДЯКА

ЦЕ ДОСЛІДЖЕННЯ БУЛО ПРОВЕДЕНО ЗА ПІДТРИМКИ:

Про Ініціативу REACH

Ініціатива REACH сприяє розробці інформаційних інструментів та продуктів, які підвищують спроможність суб'єктів гуманітарної діяльності ухвалювати рішення на основі фактичних даних у контекстах надзвичайних ситуацій, відновлення та розвитку. Методології, які використовує REACH, охоплюють збір первинних даних і глибокий аналіз, а вся діяльність здійснюється через механізми міжвідомчої координації гуманітарної допомоги. REACH – це спільна ініціатива організацій IMPACT Initiatives, ACTED і Навчального та науково-дослідного інституту – Програми ООН з використання супутникової інформації в оперативних цілях (UNITAR-UNOSAT).